

Region komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos intelektinių gebėjimų sutelkimas — sudaryti universitetams sąlygas visapusiškai prisidėti prie Lisabonos strategijos įgyvendinimo

(2006/C 81/05)

REGIONŲ KOMITETAS

atsižvelgdamas į Komisijos komunikatą *Europos intelektinių gebėjimų sutelkimas — sudaryti universitetams sąlygas visapusiškai prisidėti prie Lisabonos strategijos įgyvendinimo* COM(2005) 152 final;

atsižvelgdamas į 2005 m. birželio 3 d. Europos Komisijos sprendimą kreiptis dėl nuomonės šiuo klausimu pagal Europos bendrijos steigimo sutarties 265 straipsnio pirmąją pastraipą;

remdamasis 2005 m. balandžio 12 d. Biuro nutarimu pavesti Kultūros ir švietimo komisijai parengti nuomonę šiuo klausimu;

atsižvelgdamas į Lisabonos Vadovų Tarybos sprendimą, kuriame pritariama Europos mokslinių tyrimų erdvės koncepcijai ir taip padedamas pagrindas bendrai Europos mokslo ir technologijų politikai;

atsižvelgdamas į Regionų komiteto nuomonę dėl *Lisabonos strategijos vidurio laikotarpio peržiūros* (CdR 152/2004 fin) ⁽¹⁾;

atsižvelgdamas į Komisijos komunikatą *Universitetų vaidmuo žinių Europoje* ⁽²⁾ ir perspektyvinę RK nuomonę dėl *Universitetų vaidmens vietos ir regioninėje raidoje žinių Europos kontekste* (CdR 89/2003 fin) ⁽³⁾;

atsižvelgdamas į Regionų komiteto nuomonę dėl *Integruotos veiksmų programos visą gyvenimą trunkančio mokymosi srityje sukūrimo* (CdR 258/2004 fin);

atsižvelgdamas į 2005 m. liepos 11 d. Švietimo ir kultūros komisijos priimtą nuomonės projektą (CdR 154/2005 rev. 1), pranešėjas **Gerd Harms**, Brandenburgo žemės ir Europos reikalų įgaliotasis atstovas, Valstybės kanceliarijos sekretorius (DE/ESP);

kadangi:

1. Komisijos komunikatą būtina nagrinėti atsižvelgiant į bendrą Europos strategiją *Žiniomis paremtas augimas*. Auklėjimas, švietimas ir moksliniai tyrimai sukuria pagrindą visuomenės gebėjimui siekti naujovių. Lisabonos strategijos tikslus galima pasiekti tik esant visuotinei konkurencijai, moksliniams tyrimams, švietimui ir lavinimui atliekant pagrindinius vaidmenis. Aukštosios mokyklos Lisabonos procese yra labai svarbios.
2. Europoje po 20 metų gyvens ir dirbs tik 5 % pasaulio gyventojų, tuo tarpu Azijoje — 52 %. Šie skaičiai rodo, kad yra būtina imtis neatidėliotinių priemonių, jog Europos švietimo ir mokslinių tyrimų aplinka taptų palankesne. Aukštųjų mokyklų patrauklumas yra vienas esminių veiksmų siekiant, kad Europoje būtų kuriami „geriausi protai“, kurių reikia Europos ateičiai užtikrinti.
3. Galimybė įgyti išsilavinimą turi būti kuo didesnė, kad ne tik užtikrintų žinių Europos ateities išteklius, bet ir būtų pagrindas Europos visuomenėms ir visai Europai socialiai susitelkti. Kliūčių švietimui panaikinimas, visiems sudaryta galimybė mokytis bet kuriuo gyvenimo laikotarpiu ir išsilavinimo kokybės gerinimas yra pagrindiniai iššūkiai veikti visais lygiais.
4. Suteikiant Lisabonos strategijai naują postūmį, Europos Komisija pasiūlė visą priemonių paketą, kad šie iššūkiai būtų sutikti aktyviai. Kertinis Europos Komisijos veiksmų aspektas išdėstytas Septintojoje mokslinių tyrimų programoje. Kad šioje programoje nagrinėjamos galimybės būtų integruotos į Europos inovacijų procesą, būtinos švietimo ir aukštųjų mokyklų sektoriaus reformos.

⁽¹⁾ OL C 43, 2005 2 18, p. 1.

⁽²⁾ COM (2003) 58 fin.

⁽³⁾ OL C 73, 2004 3 23, p. 22.

5. Europos regionai šiame procese vaidina svarbų vaidmenį, kuriems priklauso esminė kompetencija mokslo švietimo ir tyrimo srityje. Regionų komitetas pripažįsta, kad vietos ir regionų valdžios institucijos vaidina ypatingą vaidmenį, ypač kaip priemonė, leidžianti informuoti visus piliečius. Vietos ir regionų valdžios institucijos taip pat gali padėti tinklams bendradarbiauti kuriant sinergijas tarp įvairių suinteresuotų šalių. Europos regionų vystymas iš esmės priklauso nuo mokslo, tyrimo ir naujovių galimybių panaudojimo; šių gebėjimų stiprinimas Europoje gali vykti tik regionams dalyvaujant.

61-joje plenariniame sesijoje, vykusioje 2005 m. spalio 12-13 d. (spalio 12 d. posidėjimo), vieningai priimtą šią nuomonę:

1. Regionų komiteto pozicijos ir rekomendacijos

Bendrosios pastabos

REGIONŲ KOMITETAS

1.1 **teigiamai vertina** Komisijos komunikatą Europos intelektinių gebėjimų sutelkimas — sudaryti universitetams sąlygas visapusiškai prisidėti prie Lisabonos strategijos įgyvendinimo, **mano, kad jis yra svarbus** postūmis būtina Europos masto diskusijai apie tai, kaip pagerinti aukštąjį išsilavinimą;

1.2 **dar kartą pabrėžia** Europos aukštojo mokslo įstaigų ir universitetų, kurie komunikate apibrėžti terminu „universitetai“ įvairiapusiškumą. Šia prasme nuomonėje naudojamas aukštojo mokslo įstaigų terminas;

1.3 **sutinka su** Komisijos nuomone, kad augimas ateityje ir socialinė gerovė remiasi žiniomis imlios pramonės šakomis ir paslaugomis bei vis dažniau darbo vietoms užimti būtinas aukštasis išsilavinimas;

1.4 **pripažįsta**, kad Europos aukštojo mokslo politikoje turi būti įgyvendinti esminiai pokyčiai, kurie, viena vertus, būtų orientuoti į vietos ir regionų valdžios institucijų poreikius, ir kartu sudarytų sąlygas pasaulyje konkurencingiems moksliniams tyrimams ir mokymams;

1.5 **atkreipia dėmesį**, kad Europoje yra puikių aukštojo mokslo įstaigų, kurios ir globaliu mastu pasiekia puikių rezultatų rengiant mokslininkus ir atliekant mokslinius tyrimus, tačiau, antra vertus, yra aukštojo mokslo įstaigų, kurios dar negali atskleisti viso savo potencialo, kaip nurodyta Komisijos komunikate;

1.6 **teigiamai vertina** vienareikšmę nuorodą į subsidiarumą, tačiau **pabrėžia** regionų svarbą, kaip išdėstyta Baltojoje knygoje dėl Europos valdymo 2001 ir numatyta Sutarties dėl Konstitucijos Europai projekte;

1.7 **pabrėžia**, kad universitetinis išsilavinimas gali būti nagrinėjamas ne vien ekonominiu aspektu, bet taip pat sukuria

socialinę ir kultūrinę pridėtinę vertę, kuri nors ir negali būti vertinama ekonominės naudos požiūriu, bet vis tik yra išsivysčiusios visuomenės pagrindas;

1.8 **pabrėžia**, kad komunikate išdėstyti dideli tikslai gali būti pasiekti, jei tam sukurtas bendrojo lavinimo ir ikimokyklinio lavinimo pagrindas. Šioje srityje **pripažįstama** svarbi (ypatinga) regionų lygio reikšmė;

1.9 **mano**, kad universitetai ir aukštosios mokyklos turi aktyviau dalyvauti visą gyvenimą trunkančio mokymosi programme, kad būtų galima pasiekti Lisabonos strategijos tikslus;

1.10 **mano**, kad lanksčios struktūros yra efektyviausias būdas prisitaikyti prie sparčiai besikeičiančių visuomenės reikalavimų, keliamų aukštajam mokslui. Jas sukurti pirmiausiai turi aukštojo mokslo įstaigos. Regioninis ir nacionalinis lygiai atsakingi už lanksčių sąlygų sukūrimą, panaikinant teisinės kliūtis ir nustatant būtinas priemones;

1.11 **apgailestauja**, kad Europos Komisija neparengė tarp savo departamentų suderinto komunikato visais Europos aukštojo mokslo politikos aspektais, kuris apimtų ir mokslinių tyrimų sritį. Europos mokslinių tyrimų erdvė ir Komisijos pasiūlymas dėl Septintosios tyrimo programos „žiniomis paremtų regionų“ aspektas yra itin svarbūs Europos aukštojo mokslo sistemai, ypač siekiant Lisabonos tikslų;

1.12 **konstatuoja**, kad, atskiriant mokslinių tyrimų sritį, prarandamas ryšys tarp mokslinių tyrimų, jaunų mokslininkų ir mokslininkų akademinės veiklos, lygiai taip pat kaip ir tarp universitetinių ir neuniversitetinių mokslinių tyrimų.

2. Didjantys išskiai

REGIONŲ KOMITETAS

2.1 **pritaria** Komisijos susirinkimui, kad Europos visuomenės išteklių švietimui nėra pakankamai išvystyti ir Komisijos analizėje nurodomos esminės sritys, kuriose pakeitimai yra būtini;

2.2 **yra tos nuomonės**, kad komunikate pateikti statistiniai duomenys iškreipia realią daugelio Europos šalių padėtį. Ypatingai žemas aukštojo mokslo įstaigų absolventų ir studentų skaičius neatspindi aukštojo mokslo Europos studentų skaičiaus aukštesniosiose ar profesinio mokymo įstaigose, atsižvelgiant į tai, kad panašų mokymą Šiaurės Amerikoje arba Azijoje siūlo aukštojo mokslo įstaigos;

2.3 **sutinka su analize**, išdėstančia aukštojo mokslo sektoriaus dinamiškam vystymuisi trukdančius veiksnius, ypač akivaizdžią tendenciją, kai aukštojo mokslo įstaigos izoliuojamos nuo ūkio ir visuomenės, pernelyg didelį sistemos reguliavimą, valstybei atliekant *ex-ante* kontrolę ir Europos aukštojo mokslo sektoriaus santykinai nemažą skurdą, kuri lemia priklausomybę nuo valstybinio finansavimo;

2.4 **tačiau pabrėžia**, kad Europos aukštojo mokslo įstaigų veiklos kokybė yra gera ir kad nemažai aukštųjų mokymo įstaigų jau seniai įgyvendino komunikate išdėstytus būtinus pakeitimus arba jau rengiasi jiems, dažnokai be sąmoningo Lisabonos tikslų siekio. Į Nuostatą, kad daug aukštojo mokslo įstaigų nežino apie „Bolonijos procesą“, negali lemti visuotinio neigiamo Europos aukštųjų mokymo įstaigų vertinimo;

2.5 **remia** Bolonijos proceso pastangas sukurti bendrą aukštojo mokslo erdvę, tačiau **atkreipia dėmesį** į nacionalinę ir regioninę įvairovę aukštojo mokslo srityje, kuri turi atsispindėti ir bendroje aukštojo mokslo erdvėje. Regionų komitetas neremia komunikate išreikštos kritikos dėl kalbų įvairovės.

3. Pagrindinis atnaujinimo darbotvarkė: patrauklumas, valdymas, finansavimas

REGIONŲ KOMITETAS

3.1 **pakartoja savo nuomonę**, kad Europos aukštojo mokslo erdvės sukūrimas, kuris išdėstytas Bolonijos procese iki 2010, nurodo konkrečius aukštojo mokslo plėtros ES tikslus. Šie tikslai apima panašių laipsnių sistemos įvedimą, kuris remiasi dviem pagrindiniais ciklais, rezultatų punktų sistema, mobilumu, kokybės užtikrinimu ir Europos dimensijos skatinimu. **Nustato**, kad šių tikslų įgyvendinimui būtini žingsniai dar nepasiekė reikalingų apimčių ir yra būtinos didesnės aukštųjų mokyklų, regionų, šalių narių ir Sąjungos pastangos, norint juos pasiekti;

3.2 **sutinka** su komisijos nuomone, kad universitetams būtina parama iš aplinkos, kad pradėtų reikalingus pokyčius. Lokalinės ir regioninės organizacijos žengiant būtinus žingsnius jau ilgai glaudžiai bendradarbiauja su aukštosiomis mokyklomis ir kitomis institucijomis;

3.3 **teigiamai vertina** reikalavimą visuotinai „aukščiausių pasiekimų kultūrai“. Fakultetus ir inovatyvių mokslininkų tinklą laiko pagrindiniais šio proceso veikėjais, skatinti ir remti siekiant aukščiausių rezultatų. Motyvacija mokslo ir tyrimo tobulumui turi būti visuotinai stiprinama ir remiama;

3.4 **pritaria** Komisijos analizei apie aukštųjų mokyklų patrauklumo skatinimo faktorius. Būtent „žmogiškųjų išteklių“ srityje atsiranda didelės galimybės stiprinti aukštųjų mokymo įstaigų Europinę orientaciją;

3.5 **pritaria** ambicingesniems planams, susijusiems su ERASMUS programa, kuri turi apimti iki trijų milijonų studentų;

3.6 **remia** Komisijos nuomonę, kad partnerystė tarp aukštojo mokslo įstaigų ir ūkio vaidina svarbų vaidmenį, tačiau ir kitas ūkio, administravimo, kultūros ir visuomenines organizacijų sritis laiko svarbiais partneriais. Mokslo reikšmės regioniam vystymuisi aspektu partnerystė vien tik su ūkiu yra per siaura;

3.7 **išreiškia susirūpinimą**, kad aukštojo mokslo įstaigos skiria nepakankamai dėmesio naujų mokymo grupių, orientuotų į mokymąsi visą gyvenimą ir akademinio lavinimo galimybių plėtrą kaip artimiausio dešimtmečio demografinį ir struktūrinį iššūkį. Todėl **teigiamai vertina** Komisijos ketinimą europiniu lygiu diskutuoti apie šį klausimą kaip apie vieną svarbiausių ir užtikrina savo paramą;

3.8 **atkreipia dėmesį**, kad aukštųjų mokyklų konkurencija ir kokybės užtikrinimas neturi sąlygoti mokslinio Europos regionų susiskaldymo: vienas iš išskirtinių Europos požymių yra plati švietimo bazė, kurią būtina išlaikyti. Kiekviename Europos regione turi būti sukurtas europinius kokybės standartus atitinkantis aukštojo mokslo lygis;

3.9 **parodo**, kad Komisijos reikalavimas gerinti ir didinti aukštojo mokslo įstaigų finansavimą nors ir yra suprantamas, bet neatspindi realios daugelio Europos regionų situacijos: sudarant valstybės biudžetą pirmenybė teikiama švietimui ir mokslui;

3.10 **pabrėžia**, kad Regionų komitete atstovaujamos vietinės ir regioninės savivaldos institucijos yra pasirengusios kartu su aukštosiomis mokyklomis aptarti institucines modernizavimo strategijas ir pagal išgales jas įgyvendinti. Šiai sričiai priskiriamas ilgalaikių sutarčių įgyvendinimas, inovatyvių aukštojo mokslo įstaigų vadybos sistemų rėmimas ir dar glaudesni aukštojo mokslo įstaigų bendradarbiavimo ryšiai su pramone.

4. Prioritetiniai veiksmai

REGIONŲ KOMITETAS

4.1 **rekomenduoja** pateikti apibendrinančius švietimo, aukštojo mokslo ir mokslinių tyrimų prioritetus, skiriant svarbiausią dėmesį sąsajoms ir nepriklausomumo aspektams bei iš to kylantiems veikimo būdams siekiant įgyvendinti Lisabonos strategiją;

4.2 **pabr žia**, kad būtina sąlyga norint įgyvendinti struktūrinius pokyčius aukštojo mokslo įstaigose yra bendras Europos diplomų pripažinimas. Bolonės procesas teikia svarbiausią reikšmę kiekybiniam studijų palyginamumui ir yra svarbus šio pripažinimo pagrindas. Siekiant visiems regionams sudaryti galimybę tinkamai ir sėkmingai patekti į Europos aukštojo mokslo erdvę, vis dėlto būtina eiti šia kryptimi ir pradėti diskusiją apie kokybės standartus Europos lygiu;

4.3 **atkreipia dėmesį**, kad mokslininkų mobilumo srityje „Marijos Kiuri programa“ kaip Europos mokslinių tyrimų programos sudėtinė dalis pasirodė esanti tinkama. Pateikti kitą pasiūlymą Europos lygiu, kaip pažymėta komunikate, netikslinga; **skatina** Komisiją ir toliau remti „Marijos Kiuri programą“, skirtą mokslininkų mobilumui skatinti, ir siekti, kad būtų pagerintos mokslininkų mobilumo sąlygos, kaip numatyta Europos mokslininkų chartijoje.

4.4 **pabr žia**, kad diskusijos dėl įmokų už mokslą gali vykti tik nacionaliniu arba regioniniu lygiu;

4.5 **atmeta** Komisijos pasiūlytą įmokų ir paramos sistemų diferenciaciją, skirtą su studijomis susijusių sprendimų valdymui. Laisvas ir individualus išsilavinimo krypties pasirinkimas negali būti ribojamas valstybinio reguliavimo būdais;

4.6 **remia** Komisijos nuomonę, kad visi ES finansavimo šaltiniai turi būti naudojami aukštojo mokslo įstaigų modernizavimui. **Tačiau reikalauja iš Komisijos** sukurti tinkamus struktūrinių fondų nuostatų pagrindus, siekiant sustiprinti mokslo srities poziciją nacionaliniuose „paskirstymo debatuose“ ir pabrėžti aukštojo mokslo įstaigų vystymo reikšmę;

4.7 **pabr žia b tinybę** aukštosioms mokykloms suteikti kuo didesnę laisvę organizuojant mokslą ir tyrimus, turint galvoje bendrą jų atsakomybę, išplaukiančią iš jų užduočių valstybei ir regionui. Laisvės ir atsakomybės santykis turi būti įgyvendinamas remiantis ilgalaikiais bendraisiais strateginiais susitarimais, užtikrinančiais skaidrią ir efektyvią *ex post* kontrolę siekiant užsibrėžtų tikslų. Regionų komitetas pabrėžia pavienių regionų atsakomybę už aukštojo mokslo sistemos vystymą ir aukštųjų mokyklų reikšmę regionų plėtrai.

4.8 **si lo** Komisijai imtis tinkamų priemonių, siekiant pripažinti regionų, savivaldybių ir miestų svarbą gerinant regioninius aukštųjų mokyklų ir mokslo tyrimo įstaigų ryšius, išplėsti mokslo, ekonomikos ir administravimo sričių bendradarbiavimą bei stiprinti mokslo institucijų vaidmenį visuomenėje. Tam galima rengti konkursus.

2005 m. spalio 12 d., Briuselis

Regionų komiteto
pirmininkas
Peter STRAUB